

Examination of the Strengths and weaknesses of the National Quran and Itrat Festival for Students in the Country

Ladan Hajianvari¹ , Abbas Ramezani²

¹ *corresponding author*, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Zanjan, Iran.

Email: l.hajianvari@cfu.ac.ir, ORCID: 0009-0009-6086-4744

² Department of Educational Administration, Farhangian University, Tehran, Iran. *Email:* a.ramezani@cfu.ac.ir, ORCID: 0000-0002-1634-3708

ABSTRACT

Keywords:

Weaknesses,
Strengths Festival,
National Quran and Itrat
Festival,
Students

Holding the National Quran and Itrat Festival for Students in the Country, as an effective tool for promoting Quranic culture, can play a significant role in the lives of the younger generation and Islamic societies. A detailed analysis of these festivals can also help better identify and respond to the needs and expectations of students. By examining the strengths and weaknesses, effective strategies can be developed for improving future festivals. Therefore, the present applied research, based on the interpretive (constructivist) paradigm with a qualitative approach, examined the challenges and assessed the strengths and weaknesses of the National Quran and Itrat Festival for Students in the Country. In this regard, purposeful and theoretical sampling was used to conduct semi-structured interviews with 23 experts in this field and students participating in these festivals. Once data saturation was reached, the interviews were concluded, and their themes were analyzed. The interviews were analyzed using thematic analysis. The analysis revealed five crucial factors for the festival: strengths, weaknesses, strategies to enhance positive impacts, and the consequences of implementing these strategies. These factors were further divided into 134 subcategories, 22 categories, and 5 main themes, which informed the development of the final research model. Given the multifaceted nature of these findings, this research underscores the necessity for collaborative efforts from religious, cultural, and educational planners, coupled with adequate resource allocation, to optimize the festival's organization and effectively address the identified issues. Ultimately, this study seeks to inform future festival planning and enhance its impact on promoting Quranic values among students.

¹ Corresponding author

✉ l.hajianvari@cfu.ac.ir

Received: 26 October 2024

Reviewed: 18 December
2024

Accepted: 26 January 2025

Published: 16 April 2025

PP: 21-36

ISSN (Online): 2645-7164

DOI: [10.48310/EDUP.2025.18959.1428](https://doi.org/10.48310/EDUP.2025.18959.1428)

Citation (APA): L. Hajianvari & A. Ramezani. (2025). Examination of the Strengths and weaknesses of the National Quran and Itrat Festival for Students in the Country. *Journal Teacher Education Policy Studies*, 7(1), 21-36. <https://doi.org/10.48310/EDUP.2025.18959.1428>

بررسی نقاط ضعف و قوت جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور

لادن حاجی‌انوری^{۱*} عباس رمضانی^۲

۱. نویسنده مسئول گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، زنجان، ایران. پست الکترونیکی: l.hajianvari@cfu.ac.ir کد ارکید:

0009-0009-6086-4744

۲. گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. پست الکترونیکی: a.ramezani@cfu.ac.ir

کد ارکید: 0000-0002-1634-3708

چکیده

برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور، به‌عنوان ابزاری مؤثر در ترویج فرهنگ قرآنی، می‌تواند نقش بسزایی در ترویج فرهنگ قرآنی و معارف اهل‌بیت(ع) در میان نسل جوان و جوامع اسلامی ایفا کند. تحلیل نظام‌مند این جشنواره‌ها همچنین می‌تواند نیازها و انتظارات دانشجویان را بهتر شناسایی کرده و به آن‌ها پاسخ دهد. با بررسی نقاط ضعف و قوت، می‌توان راهبردهای مؤثری برای برگزاری بهتر جشنواره‌ها در آینده تدوین کرد. از این‌رو، پژوهش کاربردی حاضر مبتنی بر پارادایم تفسیری (برساخت‌گرایانه) با رویکردی کیفی به بررسی نقاط ضعف و قوت جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور پرداخت. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۲۳ نفر از صاحب‌نظران حوزه قرآن و عترت و دانشجویان شرکت‌کننده در جشنواره‌ها، با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند و نظری گردآوری شد و پس از دستیابی به اشباع داده‌ها، فرایند گردآوری متوقف گردید. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون صورت گرفت. بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از طریق مصاحبه‌ها، پنج عامل ضرورت‌های برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور، نقاط قوت، نقاط ضعف، راهبردهای افزایش تأثیرات مثبت و پیامدهای اجرای راهبردهای مذکور با مجموع ۱۳۴ زیرمقوله، ۲۲ مقوله فرعی و ۵ مضمون شناسایی شد. الگوی نهایی پژوهش بر اساس این یافته‌ها، ترسیم شد. به‌دلیل تنوع و تکرر بالای یافته‌ها، برنامه‌ریزان دینی، فرهنگی و آموزشی بایستی در تعامل با یکدیگر، با تمهید ملزومات به مواجهه منطقی با این پدیده و بهبود برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور بپردازند.

واژه‌های کلیدی:

نقاط ضعف،
نقاط قوت،
جشنواره،
جشنواره سراسری قرآن و عترت،
دانشجویان.

۱. نویسنده مسئول:

l.hajianvari@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۰۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۹/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۱/۲۷

شماره صفحات: ۲۱ - ۳۶

مقدمه

عصر جدید، با موج تغییرات و شتاب فزاینده نوآوری، همه عرصه‌های زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده است. ظهور فناوری‌های نوین و تحول دیجیتال، ایجاب می‌کند تا دانشگاه‌های امروز برای هم‌سو شدن با این تحولات، به تربیت منابع انسانی خلاق، خودباور، متخصص و توانمند بپردازند (بخشی جهرمی و همکاران، ۱۴۰۱) تا بتوانند در دنیای دائماً متحول امروزی برای سازمان‌ها و صنایع مختلف مفید واقع شوند.

سازمان‌ها معمولاً، سیاست‌هایی برای ارتقای اثربخشی نیروی انسانی و توسعه فرهنگی تدوین می‌کنند (اولسن و همکاران، ۲۰۱۸). دانشگاه به‌عنوان یک نهاد مهم اجتماعی، همپای خانواده، گروه همسالان و سازمان‌های دیگری که به شکلی متولی فرآیند اجتماعی شدن و به بیانی توسعه فرهنگی در جامعه هستند، نقش مهمی در ایجاد نگرش مثبت به زندگی و یادگیری و انتقال مهارت‌های لازم به دانشجویان و ارائه آموزش‌های لازم به آن‌ها دارد. از این‌رو برنامه‌های فرهنگی دانشگاه از جمله جشنواره‌ها باید به صورت نظام‌مند طراحی و اجرا شوند، تا دانشجو به کسب تجربه، رشد و تقویت مهارت‌ها نائل شود (عارفی و همکاران، ۱۳۹۲).

در این راستا، ارتقای سطح جشنواره‌های فرهنگی، هنری و قرآنی، به‌ویژه جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور، افزایش کمک به فعالیت‌های انجمن‌ها و کانون‌های فرهنگی-قرآنی دانشجویی، کشف و پرورش استعدادها و آگاهی‌بخشی و پژوهش‌های قرآنی از جمله اقداماتی هستند که توسط دانشگاه‌ها با کیفیت‌های مختلف دنبال می‌شوند. جشنواره‌های قرآنی، در صورت طراحی مناسب و نظام‌مند، می‌توانند منجر به توانمندسازی دانشجویان در عرصه‌های مختلف شوند؛ زیرا دانشجویان در این جشنواره‌ها امکان رقابت، بروز مستقل استعدادها و محک‌زنی قابلیت‌های خود را می‌یابند و این امر باعث شناسایی نقاط ضعف، تقویت نقاط قوت و ارتقای مهارت‌ها و توانایی‌های آن‌ها می‌شود.

دانشگاه‌ها با توجه به رسالت خود در تأمین و تربیت دانشجویان و پژوهشگرانی مؤمن، متعهد به مبانی دینی و ارزش‌های اسلامی و انقلابی، دارای فضائل اخلاقی و ارزش‌های والای انسانی، کارآمد و توانمند در تراز جمهوری اسلامی درصدد برنامه‌ریزی و ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشجویان بر اساس سیاست‌های کلان نظام جمهوری اسلامی ایران است (سند دانشگاه اسلامی، ۱۳۹۲). در این میان، معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه متولی گسترش و حاکمیت فضای فرهنگی و اجتماعی در تمامی ابعاد و شئون دانشگاه است و در همین راستا، برنامه‌ریزی‌ها و فعالیت‌های متنوع و متعددی در سال‌های اخیر انجام شده تا دانشجویان علاوه بر کسب شایستگی‌های حرفه‌ای بتوانند در برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی هم مشارکت و همکاری نمایند (حجازی، ۱۳۹۸؛ ۱۴۰۰). بر این اساس، سالیانه جشنواره قرآن و عترت دانشجویان با هدف انس و الفت هر چه بیشتر با قرآن و سیره معصومین (ع)، اعتلای اخلاق، ایمان و بصیرت دینی دانشجویان، الگوسازی دانشجویان برای سایر اقشار جامعه برگزار می‌شود (آیین‌نامه جشنواره قرآن و عترت، ۱۴۰۱).

این جشنواره در بخش‌های مختلف قرآنی، در رشته‌های تلاوت تحقیق و ترتیل، حفظ، تواشیح و مانند آن؛ بخش فرهنگی و معارف در رشته‌های احکام، اخلاق و اعتقادات؛ و بخش هنری و فناوری در رشته‌های خوشنویسی، نقاشی، عکاسی، طراحی پوستر، تولید نرم‌افزار و اپلیکیشن و... برگزار می‌شود. اما به‌رغم هزینه‌های بسیار زیاد فعالیت‌های فرهنگی و طیف وسیع افرادی که درگیر این فعالیت‌ها هستند، تاکنون پژوهشی برای سنجش تأثیر این جشنواره، آسیب‌شناسی و بررسی نقاط ضعف و قوت آن بر توانمندسازی دانشجویان صورت نگرفته است و به‌طور کلی نیز در زمینه توانمندسازی دانشجویان مطالعات بسیار اندک است (فاضل و همکاران، ۲۰۱۶). بر این اساس می‌توان گفت که اثربخشی این فعالیت‌ها، آسیب‌شناسی و بررسی نقاط ضعف و قوت آن‌ها، طی پژوهشی جامع، هنوز تأیید و یا رد نشده است.

این جشنواره به‌عنوان یک رویداد فرهنگی و اجتماعی، نقش مهمی در ترویج مفاهیم قرآنی و اسلامی در بین

دانشجویان دارد. بنا بر فرمایشات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با شرکت‌کنندگان بیست و نهمین دوره مسابقات بین‌المللی قرآن (۱۳۹۱/۰۴/۰۴)، قرآن کریم به ما می‌آموزد که با صبر و مقاومت در مسیر اسلام، به پیروزی رسید. این درس قرآنی می‌تواند به ملت‌های مسلمان در غلبه بر چالش‌ها کمک کند؛ بنابراین، انس با قرآن همراه با تفکر ذهنی و ایمان به وعده‌های الهی در قالب چنین جشنواره‌هایی می‌تواند در بیداری ملت‌های اسلامی نقش‌آفرین باشد.

پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه تأثیر فعالیت‌های فرهنگی و قرآنی بر توانمندسازی دانشجویان، بیشتر به نقش کلی برنامه‌های فرهنگی در اجتماعی‌شدن، تقویت هویت و مهارت‌های دانشجویان پرداخته‌اند. برای نمونه، بخشی جهرمی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی بر اهمیت نوآوری در آموزش عالی، تأکید کردند که دانشگاه‌ها باید از طریق تربیت نیروی انسانی خلاق و متخصص، با تحولات دیجیتالی هم‌سو شوند. همچنین، عارفی و همکاران (۱۳۹۲) نقش جشنواره‌های فرهنگی را در رشد مهارت‌های اجتماعی و شناختی دانشجویان برجسته دانسته و استدلال کردند که این رویدادها باید نظام‌مند و هدفمند طراحی شوند تا بیشترین اثربخشی را داشته باشند. در همین راستا، حجازی (۱۴۰۰) به نقش معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه در توسعه فضای فرهنگی پرداخت و تأکید کرد که فعالیت‌های قرآنی باید در چارچوب سیاست‌های کلان نظام اسلامی قرار گیرند.

بالین‌حال، مطالعات موجود به‌ندرت به تحلیل مستقل و جامعی از تأثیر جشنواره‌های قرآنی بر توانمندسازی دانشجویان پرداخته‌اند. همچنین، در حوزه جشنواره‌های قرآنی، بیشتر گزارش‌ها ماهیتی توصیفی دارند و تحلیل‌هایی درباره اثربخشی، نقاط قوت و ضعف این رویدادها بسیار محدود هستند.

این پژوهش با توجه به رویکرد، هدف و چارچوب تحلیلی‌اش دارای نوآوری محسوسی در حوزه مطالعات فرهنگی و قرآنی دانشجویی است. برخلاف پژوهش‌های قبلی که بیشتر به‌صورت توصیفی از فعالیت‌های فرهنگی و قرآنی یاد کرده‌اند یا تنها به بررسی ابعاد معنوی و آموزشی آن‌ها پرداخته‌اند، این مطالعه برای نخستین بار به‌صورت جامع و نظام‌مند به تحلیل تأثیر جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور بر توانمندسازی فردی، فرهنگی و اجتماعی دانشجویان می‌پردازد. نوآوری اصلی این تحقیق در رویکرد چندبعدی آن نهفته است؛ به‌گونه‌ای که توانمندسازی دانشجویان تنها محدود به مهارت‌های فردی مانند رقابت، خودباوری و توانایی ارائه عمومی نمی‌شود، بلکه ابعاد گسترده‌تری مانند هویت فرهنگی، تعامل اجتماعی، مشارکت جمعی و شکوفایی معنوی نیز در تحلیل گنجانده شده‌اند. این رویکرد جامع به درک بهتر اثرات غیرمستقیم ولی پایدار جشنواره‌های قرآنی کمک می‌کند. از سوی دیگر، جنبه کاربردی این پژوهش نیز قابل توجه است؛ زیرا یافته‌های آن می‌تواند به بهینه‌سازی طراحی و اجرای جشنواره‌های آینده، افزایش مشارکت فعال دانشجویان و تقویت اثربخشی برنامه‌های فرهنگی-قرآنی در محیط دانشگاهی منجر شود؛ بنابراین، این پژوهش نه‌تنها از لحاظ نظری شکاف موجود در ادبیات تحقیق را پر می‌کند، بلکه از منظر عملی می‌تواند نقش مؤثری در تصمیم‌گیری‌های فرهنگی دانشگاه‌ها ایفا کند.

برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور، به‌عنوان ابزاری مؤثر در ترویج فرهنگ قرآنی، می‌تواند نقش بسزایی در زندگی نسل جوان و جوامع اسلامی ایفا کند. این جشنواره‌ها نه‌تنها به ترویج آموزه‌های اخلاقی، اجتماعی و فرهنگی قرآن در میان دانشجویان کمک می‌کنند، بلکه فرصتی مناسب برای شناسایی و پرورش استعدادها و قرآنی نیز فراهم می‌آورند و به رشد و شکوفایی این استعدادها یاری می‌رسانند. با توجه به چالش‌های فرهنگی و اجتماعی که نسل جوان با آن‌ها مواجه است، برگزاری چنین جشنواره‌هایی می‌تواند به تقویت هویت اسلامی و ملی دانشجویان کمک کند. همچنین، این جشنواره‌ها فضایی برای گردهمایی دانشجویان از دانشگاه‌های مختلف ایجاد می‌کنند که می‌تواند به ایجاد ارتباطات مثبت و همبستگی بیشتر بین آن‌ها منجر شود. از سوی دیگر، آسیب‌شناسی جشنواره‌های قرآنی به شناسایی نقاط ضعف و قوت آن‌ها کمک کرده و زمینه‌ساز بهبود و ارتقاء کیفیت این فعالیت‌ها خواهد بود. تحلیل دقیق این جشنواره‌ها همچنین می‌تواند نیازها و انتظارات دانشجویان را بهتر شناسایی

کرده و به آن‌ها پاسخ دهد. با بررسی نقاط ضعف و قوت، می‌توان راهبردهای مؤثری برای برگزاری بهتر جشنواره‌ها در آینده تدوین کرد. از این رو پژوهش حاضر می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء کیفیت جشنواره‌های فعالیت‌های قرآنی دانشجویان ایفا کرده و به ترویج فرهنگ قرآنی و آموزه‌های اسلامی در جامعه دانشگاهی کمک نماید. همچنین می‌تواند زمینه‌ساز پژوهش‌های بیشتری در زمینه فعالیت‌های قرآنی و تأثیر آن بر دانشجویان باشد، که به غنای ادبیات علمی در این حوزه کمک شایانی خواهد کرد. بر این اساس، سؤالات پژوهش به شرح زیر است:

۱. آیا شرکت در جشنواره قرآن و عترت، توانمندی دانشجویان را در ابعاد مختلف (فرهنگی، اجتماعی، مهارتی) افزایش می‌دهد؟

۲. چه عواملی در اثربخشی این جشنواره‌ها مؤثر هستند؟

۳. چه نقاط ضعفی در طراحی و اجرای این جشنواره‌ها وجود دارد که مانع تحقق اهداف می‌شود؟

روش

با توجه به ماهیت پژوهش حاضر که در راستای آسیب‌شناسی و بررسی نقاط قوت و ضعف جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور انجام شده است، رویکرد روش‌شناختی آن، در چارچوب پارادایم تفسیری (برساخت‌گرایانه) قرار می‌گیرد. این پارادایم، به‌ویژه در مطالعات فرهنگی و اجتماعی، امکان دستیابی به درک عمیق‌تری از معانی، تجربیات و ساختارهای اجتماعی-فرهنگی را فراهم می‌کند و درک شرکت‌کنندگان را از پدیده مورد مطالعه آشکار می‌سازد؛ بنابراین، مناسب‌ترین چارچوب نظری برای انجام این پژوهش محسوب می‌شود.

از نظر روش تحقیق، پژوهش حاضر از نوع کیفی است که با بهره‌گیری از مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته انجام شد. این روش امکان بررسی گسترده و عمیق ابعاد مختلف جشنواره از دیدگاه ذی‌نفعان را فراهم می‌کند. در این راستا، داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با دانشجویان شرکت‌کننده، مسئولان برگزاری جشنواره، کارشناسان قرآنی و معاونت فرهنگی و اجتماعی گردآوری شده است. همچنین از مشاهده مستقیم فعالیت‌های جشنواره و تحلیل اسناد و مدارک (مانند گزارش‌های عملکردی، برنامه‌های اجرایی و آیین‌نامه‌ها) به‌عنوان منابع تکمیلی داده استفاده شده است.

جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان شرکت‌کننده در جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور، مسئولان فرهنگی دانشگاه‌ها و کارشناسان قرآنی متولی جشنواره است. نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند و در دو مرحله انجام شد: ابتدا افراد کلیدی انتخاب شدند و سپس با استفاده از روش گلوله برفی گسترش نمونه‌ها تا رسیدن به حد اشباع ادامه داده شد.

نمونه بخش کیفی به‌صورت هدفمند و نظری انتخاب شد، زیرا این پژوهش به‌صورت هدف‌دار به دنبال آن دسته از افرادی بود که بیشترین اطلاعات را درباره جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور داشته باشند. حجم نمونه شامل ۲۳ نفر متشکل از ۵ نفر از اعضای هیئت‌علمی گروه معارف اسلامی، ۴ نفر از اعضای هیئت‌علمی گروه علوم تربیتی، ۱ نفر از اعضای هیئت‌علمی گروه مدیریت آموزشی، ۲ نفر کارشناس امور فرهنگی دانشگاه که مسئولیت هماهنگی و اجرای مسابقه قرآن و عترت در سطح دانشگاهی را داشتند و ۱۱ نفر از دانشجویانی بود که حداقل یک بار سابقه برگزیدگی در یکی از بخش‌های جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور را داشتند. تمامی اطلاعات مشارکت‌کنندگان در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

کد	محل خدمت/تحصیل	جایگاه علمی	سابقه فعالیت
FMIT1	دانشگاه فرهنگیان	هیئت‌علمی گروه معارف اسلامی	۲ سال
FMIT2	دانشگاه فرهنگیان	هیئت‌علمی گروه معارف اسلامی	۴ سال

کد	محل خدمت/تحصیل	جایگاه علمی	سابقه فعالیت
FMIT3	دانشگاه فرهنگیان	هیئت علمی گروه معارف اسلامی	۵ سال
FMIT4	دانشگاه فرهنگیان	هیئت علمی گروه معارف اسلامی	۱ سال
FMIT5	دانشگاه فرهنگیان	هیئت علمی گروه معارف اسلامی	۲ سال
FMES1	دانشگاه فرهنگیان	هیئت علمی گروه علوم تربیتی	۴ سال
FMES2	دانشگاه فرهنگیان	هیئت علمی گروه علوم تربیتی	۲ سال
FMES3	دانشگاه فرهنگیان	هیئت علمی گروه علوم تربیتی	۵ سال
FMES4	دانشگاه فرهنگیان	هیئت علمی گروه علوم تربیتی	۱ سال
FMEM1	دانشگاه فرهنگیان	هیئت علمی گروه مدیریت آموزشی	۵ سال
CAE1	دانشگاه فرهنگیان	کارشناس امور فرهنگی	۱ سال
CAE1	دانشگاه فرهنگیان	کارشناس امور فرهنگی	۴ سال
PT1	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۳ سال
PT2	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۱ سال
PT3	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۱ سال
PT4	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۲ سال
PT5	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۳ سال
PT6	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۳ سال
PT7	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۳ سال
PT8	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۱ سال
PT9	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۴ سال
PT10	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۱ سال
PT11	دانشگاه فرهنگیان	دانشجومعلم	۲ سال

در ابتدا مفاهیم و مبانی نظری از طریق فیش برداری مطالعات کتابخانه‌ای، تعاریف و تحلیل‌ها استخراج شدند. سپس با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته به بررسی دیدگاه‌های متخصصان امر در زمینه پژوهش و نیز دانشجویان شرکت کننده در جشنواره سراسری قرآن و عترت پرداخته شد.

جدول ۲. سؤالات مصاحبه

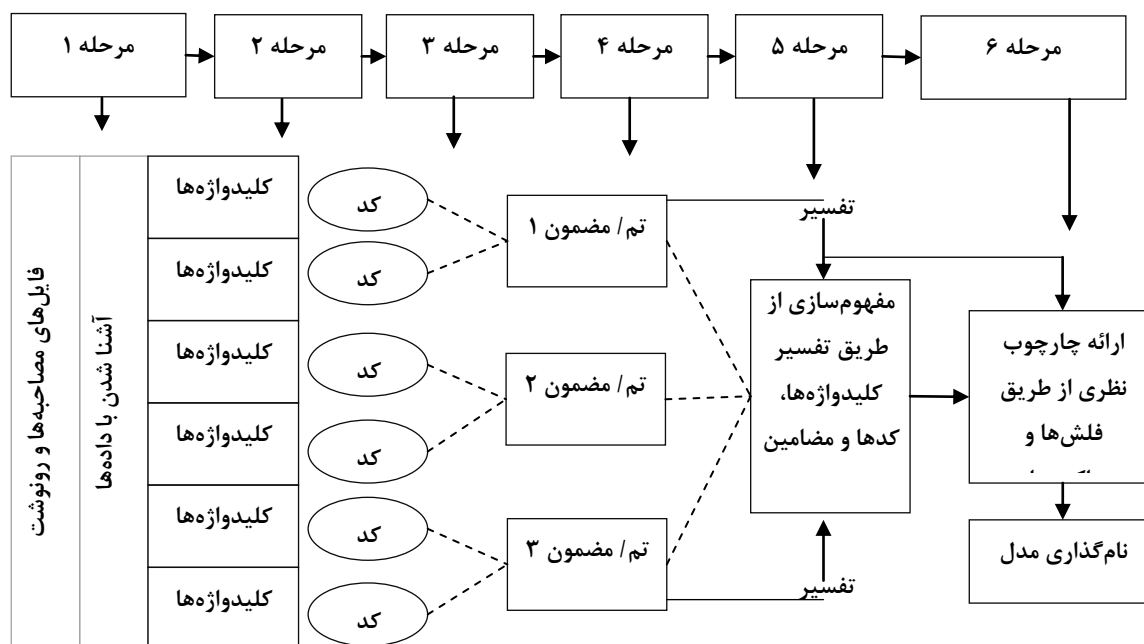
ردیف	سؤال
۱	از نظر شما برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور چه ضرورتی دارد؟
۲	جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور در چه ابعادی می‌تواند در توانمندسازی دانشجویان مؤثر باشند؟
۳	روند برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور چه نقاط قوتی دارد؟
۴	روند برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور چه نقاط ضعفی دارد؟
۵	چه راهبردهایی برای افزایش تأثیرات مثبت جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور پیشنهاد می‌کنید؟
۶	اجرای راهبردهای ارتقای سطح تأثیرات جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور چه پیامدهایی خواهد داشت؟

با توجه به پیچیدگی موضوع آسیب‌شناسی و بررسی نقاط ضعف و قوت جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور، پس از پیاده‌سازی کامل مصاحبه‌های ضبط‌شده، تحلیل داده‌ها با استفاده از راهبرد تحلیل مضمون^۱ به روش براون و کلارک^۲ (۲۰۰۶)، انجام شد. تحلیل مضمون یکی از روش‌های رایج برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی است که مستلزم جستجو در یک مجموعه داده برای شناسایی، تحلیل و گزارش الگوهای تکرارشونده است (براون و کلارک، ۲۰۰۶؛ ۲۰۱۲). تحلیل مضمون روشی برای توصیف و تجزیه و تحلیل داده‌ها است و شامل تفسیر در فرآیندهای انتخاب

¹ Thematic analysis

² Braun & Clarke

کدها و ساخت مضامین می‌شود (کیگر و وارپیو^۱، ۲۰۲۰). در پژوهش حاضر، برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی و استخراج مضامین پنهان و درک عمیق‌تر از دیدگاه‌های متخصصان و دانشجویان فعال در حوزه جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور از تحلیل مضمون استفاده شد تا داده‌های غنی و تفصیلی لازم برای شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد این الگو جمع‌آوری شود. فرآیند شش مرحله‌ای استفاده‌شده در این پژوهش برای انجام تحلیل مضمون در شکل ۱ نشان داده شده است (نعیم و همکاران^۲، ۲۰۲۳).

شکل ۱. فرآیند شش مرحله‌ای تحلیل مصاحبه‌ها (به روش تحلیل مضمون)

روایی بخش کیفی بنا بر نظر کرسول^۳ (۲۰۱۳: ۲۵۰-۲۵۳)، با استفاده از کنترل بیرونی پژوهش از طریق داوری یا گزارش شخص ثالث مورد تأیید قرار گرفت. پایایی نیز از طریق یادداشت‌برداری دقیق حین مصاحبه‌ها، ضبط صوت مصاحبه‌ها، کدگذاری ناشناس به کمک کدگذاری دو نفر خارج از پژوهش و وجود توافق نسبی بین کدگذاران با ضریب توافق ۸۴٪ (کرسول، ۲۰۱۳: ۲۵۳-۲۵۵) تأیید شد. در پژوهش حاضر، به‌منظور اطمینان از پایایی کدگذاری داده‌های کیفی، هر مصاحبه به‌صورت مستقل توسط دو پژوهشگر کدگذاری شد و سپس توافق بین کدهای استخراج‌شده دو کدگذار مورد ارزیابی قرار گرفت. در این راستا، تعداد کدهای مشترک (مورد توافق) و کل کدهای به‌دست‌آمده توسط هر دو کدگذار استخراج شد. سپس با استفاده از فرمول هولستی^۴ ضریب توافق که معیاری از پایایی کدگذاری است محاسبه گردید.

$$\text{Holsti Index} = \frac{2 \times NA}{NC1 + NC2} \quad (1)$$

NA: تعداد موارد کدگذاری مشترک بین دو کدگذار؛ NC1: تعداد کل کدگذاری اولیه؛ NC2: تعداد کل کدگذاری دوم
مقدار پایایی بین کدگذاران، با استفاده از فرمول ذکرشده برابر ۸۴ درصد حاصل شد که نشانگر پایایی مطلوب است.

¹ Kiger & Varpio

² Naeem et al

³ Creswell

⁴ Holsti

یافته‌ها

بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از طریق مصاحبه‌ها، پنج عامل ضرورت‌های برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور، نقاط قوت، نقاط ضعف، راهبردهای افزایش تأثیرات مثبت و پیامدهای اجرای راهبردهای مذکور با مجموع ۱۳۴ زیرمقوله، ۲۲ مقوله فرعی و ۵ مضمون شناسایی شد. این عوامل در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۲. تحلیل مضمون محتوای مصاحبه‌ها

مضامین	مقولات فرعی (کدها)	زیرمقولات (کلیدواژه‌ها)
ضرورت‌های فرهنگی		ترویج فرهنگ قرآنی در بین دانشجویان
		تقویت هویت اسلامی و ملی
		ایجاد فضای خلاقیت در فعالیتهای فرهنگی
		ارتقاء سطح آگاهی نسبت به معارف اهل بیت (ع)
ضرورت‌های اجتماعی		ترویج آداب و رسوم اسلامی
		افزایش تولیدات فرهنگی و قرآنی دانشجویی
		ایجاد زمینه برای تبادل فرهنگی بین دانشگاه‌ها
		تقویت روحیه ملی‌گرایی و همبستگی
ضرورت‌های آموزشی		تقویت روابط اجتماعی بین دانشجویان
		افزایش مشارکت اجتماعی در فعالیتهای فرهنگی
		کاهش تنش‌ها و چالش‌های اجتماعی
		ایجاد حس همبستگی در جامعه دانشگاهی
ضرورت‌های معنوی		فراهم کردن بستر برای فعالیتهای گروهی
		افزایش حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی
		تقویت روحیه همکاری و همیاری
		ارتقاء سطح تعاملات اجتماعی
ضرورت‌های فرهنگی		آموزش مهارت‌های جدید مرتبط با قرآن و عترت
		توسعه مهارت‌های پژوهشی دانشجویان
		تقویت مهارت‌های سخنرانی و ارائه
		افزایش آگاهی نسبت به مسائل روز جامعه از دریچه نگاه قرآن کریم
ضرورت‌های اجتماعی		فراهم کردن فرصت‌های یادگیری تجربی
		تشویق به تحقیق و پژوهش در زمینه معارف اسلامی
		ارتقاء سطح علمی دانشجویان از طریق رقابت
		تقویت ارتباط معنوی با خداوند
ضرورت‌های معنوی		ایجاد فضای معنوی در دانشگاه‌ها
		افزایش آرامش و سکون روحی دانشجویان
		تشویق به عبادت و دعا
		تقویت احساس رضایت از زندگی
ضرورت‌های معنوی		ایجاد حس امید و انگیزه در زندگی
		ترویج اخلاق اسلامی و انسانی
		کمک به رفع مشکلات روحی و روانی
		افزایش حس معنویت در زندگی روزمره
ضرورت‌های معنوی		ایجاد زمینه برای تفکر عمیق درباره زندگی

ضرورت‌های برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور

مضامین	مقولات فرعی (کدها)	زیرمقولات (کلیدواژه‌ها)
ارتقای دانش		ارتقاء دانش دینی
		ارتقاء سطح علمی
		ارتقاء سطح آگاهی عمومی دانشجویان
		افزایش آگاهی درباره اسلام
		ارتقاء سطح زبان عربی
ارتقای مهارت‌های اجتماعی		ایجاد بستری برای یادگیری تجربی
		گسترش فعالیت‌های هنری مرتبط با قرآن
		فراهم کردن فضای مناسب برای بحث و تبادل نظر
		ترویج فعالیت‌های فرهنگی دانشجویان در سطح ملی
		ایجاد تعامل بین دانشگاه‌ها
تقویت هویت اسلامی		ایجاد شبکه‌های اجتماعی برای دانشجویان
		ارتقاء مهارت‌های ارتباطی دانشجویان
		ترویج فرهنگ گفت‌وگو
		تشویق به مطالعه قرآن
		ترویج اخلاق اسلامی
انگیزه‌بخشی		ترویج سبک زندگی اسلامی
		ترویج فرهنگ احترام به دیگران
		ترویج فرهنگ صلح و همزیستی
		تقویت روحیه خودباوری
		تقویت انسجام اجتماعی
توسعه فردی و حرفه‌ای		شناخته شدن محققان و پژوهشگران جوان برتر در زمینه فعالیت‌های قرآنی
		حمایت از نشر آثار قرآنی
		حمایت از فعالیت‌های دختران در حوزه قرآن
		حمایت از دانشجویان جوان مستعد
		ایجاد بستر مناسب برای یادگیری گروهی
توسعه خلاقیت		حمایت از نشر آثار قرآنی
		توسعه خلاقیت
		افزایش اعتمادبه‌نفس
		ایجاد حس تعلق به جامعه
		تقویت روحیه انتقادپذیری دانشجویان
تقویت روحیه انتقاد سازنده		ایجاد فرهنگ رقابت مثبت
		تقویت روحیه انتقاد سازنده

مضامین	مقولات فرعی (کدها)	زیر مقولات (کلیدواژه‌ها)
نقاط ضعف جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور	ضعف در جلب حمایت	عدم تبلیغات کافی ضعف در تعامل با رسانه‌ها جهت جلب مشارکت کمبود منابع مالی ضعف در جذب حمایت‌های مالی از بخش خصوصی ضعف در ایجاد ارتباط با سایر نهادهای دولتی ضعف در ارتباط با هنرمندان و فعالان قرآنی مشهور
	ضعف در برنامه‌های آموزشی جهت آماده‌سازی دانشجویان	عدم وجود برنامه‌های آموزشی برای دانشجویان بین‌المللی ضعف در برگزاری سمینارهای تخصصی نبود برنامه‌های آموزشی کافی برای شرکت‌کنندگان نبود اساتید مختص راهنمایی دانشجویان در دانشگاه‌ها ضعف در برگزاری کارگاه‌های عملی نبود حمایت‌های معنوی و روانی از دانشجویان به‌ویژه در مراحل اولیه ضعف در برگزاری جلسات توجیهی برای شرکت‌کنندگان
	ضعف در فرآیند داوری	ضعف در ارزیابی عملکرد در برخی رشته‌های جشنواره عدم وجود سیستم ارزیابی عملکرد داوران عدم شفافیت در فرایند داوری آثار
	نبود رویکردهای نوآورانه در برنامه‌ها	عدم استفاده از فناوری‌های نوین در برگزاری جشنواره عدم توجه به نیازهای خاص دانشجویان با محدودیت‌های جسمی نبود فرصت‌های بین‌المللی عدم توجه به نیازهای فرهنگی اقلیت‌ها عدم استفاده از فناوری‌های نوین در برگزاری جشنواره
راهبردهای افزایش تأثیرات مثبت جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور	ضعف در استفاده از دستاوردهای جشنواره	عدم وجود برنامه‌های حمایتی برای برگزیدگان پس از اتمام جشنواره ضعف در تبلیغ دستاوردهای جشنواره عدم وجود برنامه‌های پس از جشنواره عدم استفاده از تجربیات قبلی عدم برگزاری نمایشگاه‌های قرآنی برای نمایش آثار برگزیدگان ضعف در ایجاد بستر مناسب برای بحث و تبادل نظر برگزیدگان
	جلب مشارکت و همکاری سایر سازمان‌ها	تقویت ارتباط با رسانه‌ها برای تبلیغ جشنواره جذب حمایت‌های مالی از بخش خصوصی همکاری با نهادهای دولتی و غیردولتی دعوت از اساتید و کارشناسان برجسته تقویت روحیه همکاری بین دانشگاه‌ها برگزاری جلسات مشترک با نهادهای فرهنگی دعوت از هنرمندان و فعالان فرهنگی به جشنواره
	شفافیت و بهبود کیفیت داوری آثار	ایجاد بسترهای آنلاین برای پیگیری روند داوری آثار و دسترسی به امتیازات کسب‌شده برگزاری دوره‌های آموزشی مختص داوران جهت یکدست شدن روند داوری در سطح استانی و کشوری تأسیس کمیته نظارت بر کیفیت محتوا
	توانمندسازی و انگیزه‌بخشی	برگزاری کارگاه‌های آموزشی برگزاری سمینارهای تخصصی برگزاری جلسات توجیهی برای شرکت‌کنندگان برگزاری نشست‌های علمی و پژوهشی برگزاری جلسات مشاوره‌ای با کارشناسان دینی

طراحی برنامه‌های حمایتی برای برگزیدگان برگزاری جلسات نقد و بررسی آثار ارائه‌شده		فراهم کردن بستر استفاده از تجربیات	مضامین پایه‌های اجرای راهبردهای ارتقای سطح تأثیرات جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور
ایجاد شبکه‌های اجتماعی برای ارتباط با برگزیدگان برگزاری نمایشگاه‌های فرهنگی مرتبط			
ایجاد بستر مناسب برای بحث و تبادل نظر استفاده از تجربیات قبلی جشنواره‌ها			
تأسیس کتابخانه یا پایگاه داده‌ای از آثار برگزیده استفاده از نرم‌افزارهای مدیریت پروژه در برگزاری جشنواره			
زیرمقولات (کلیدواژه‌ها)			
افزایش آگاهی دینی در بین دانشجویان کاهش آسیب‌های اجتماعی در بین دانشجویان تقویت روحیه انتقادپذیری و گفت‌وگو تقویت هویت فرهنگی و ملی افزایش توانمندی‌های فردی و گروهی ایجاد فرصت‌های یادگیری عملی برای دانشجویان تقویت روحیه خلاقیت و نوآوری در بین دانشجویان		رشد و توسعه فردی دانشجویان	
تقویت ارتباطات میان دانشگاه‌ها و صنایع گسترش فرهنگ تعامل مثبت با رسانه‌ها بهبود روحیه همکاری بین دانشگاه‌ها		گسترش همکاری میان نهادهای دولتی و غیردولتی	
افزایش تعداد شرکت‌کنندگان در جشنواره‌ها افزایش تولید محتوای فرهنگی و دینی افزایش توجه به مسائل اجتماعی و فرهنگی از دید اسلامی ارتقاء سطح علمی و پژوهشی دانشگاه‌ها افزایش تعداد پژوهش‌های مرتبط با قرآن و عترت		ارتقاء سطح کمی و کیفی دانشگاه‌ها	
ایجاد بستر مناسب برای تبادل تجربیات موفق ایجاد شبکه‌های اجتماعی و ارتباطی بین دانشجویان ایجاد بستر مناسب برای تبادل تجربیات تقویت ارتباطات بین‌نسلی در زمینه فرهنگ و دین		بهبود همکاری و ارتباطات بین دانشجویان	

در پژوهش حاضر، یافته‌های حاصل از آسیب‌شناسی و تحلیل جامع جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور به صورت مفصل بررسی شد. در این راستا، ضرورت‌های برگزاری این جشنواره در چهار حوزه فرهنگی، اجتماعی، آموزشی و معنوی دسته‌بندی گردید که هر یک شامل زیرمقوله‌های متعددی بوده و در مجموع ۳۳ زیرمقوله را تشکیل می‌دهند. شرکت‌کنندگان و مسئولان جشنواره، برجسته‌ترین ضرورت‌ها را در این زمینه‌ها چنین بیان کرده‌اند: «دانشجویان، نسل آینده‌ساز هستند و جشنواره قرآن و عترت فرصتی است تا با تقویت فرهنگ دینی خود به عنوان نخبگان، الگوی مناسبی برای جامعه باشند». همچنین ایشان معتقدند که «در برابر تحولات فرهنگی و غربی‌گرایی، لازم است ما جشنواره‌هایی داشته باشیم که هویت اسلامی-ایرانی دانشجویان را تقویت کنند». همین‌طور اشاره شد که «برگزاری جشنواره‌هایی مثل این، زمینه‌ساز توجه بیشتر دانشجویان به منابع اصلی دین اسلام یعنی قرآن و سیره معصومین (ع) است».

نقاط قوت جشنواره در پنج مقوله اصلی شامل ارتقای دانش، ارتقای مهارت‌های اجتماعی، تقویت هویت اسلامی، انگیزه‌بخشی و توسعه فردی و حرفه‌ای قرار گرفته‌اند که در مجموع ۳۲ زیرمقوله را به خود اختصاص می‌دهند. شرکت‌کنندگان این نقاط قوت را در تنوع فعالیت‌های جشنواره می‌بینند و معتقدند: «تنوع فعالیت‌ها در حوزه‌های

قرآنی، حدیثی، هنری و فرهنگی، یکی از نقاط قوت این جشنواره است که امکان مشارکت طیف گسترده‌ای از دانشجویان با ظرفیت‌های مختلف را فراهم می‌کند. همچنین مسئولان جشنواره اذعان دارند که «حضور دانشجویان از تمامی دانشگاه‌های کشور در قالب یک جشنواره ملی، فرصت خوبی برای تعامل فرهنگی و قرآنی است». برگزارکنندگان نیز معتقدند که «جامعه‌پذیری بالا و انعطاف‌پذیری در نحوه برگزاری، این جشنواره را برای شرکت‌کنندگان مختلف جذاب کرده است».

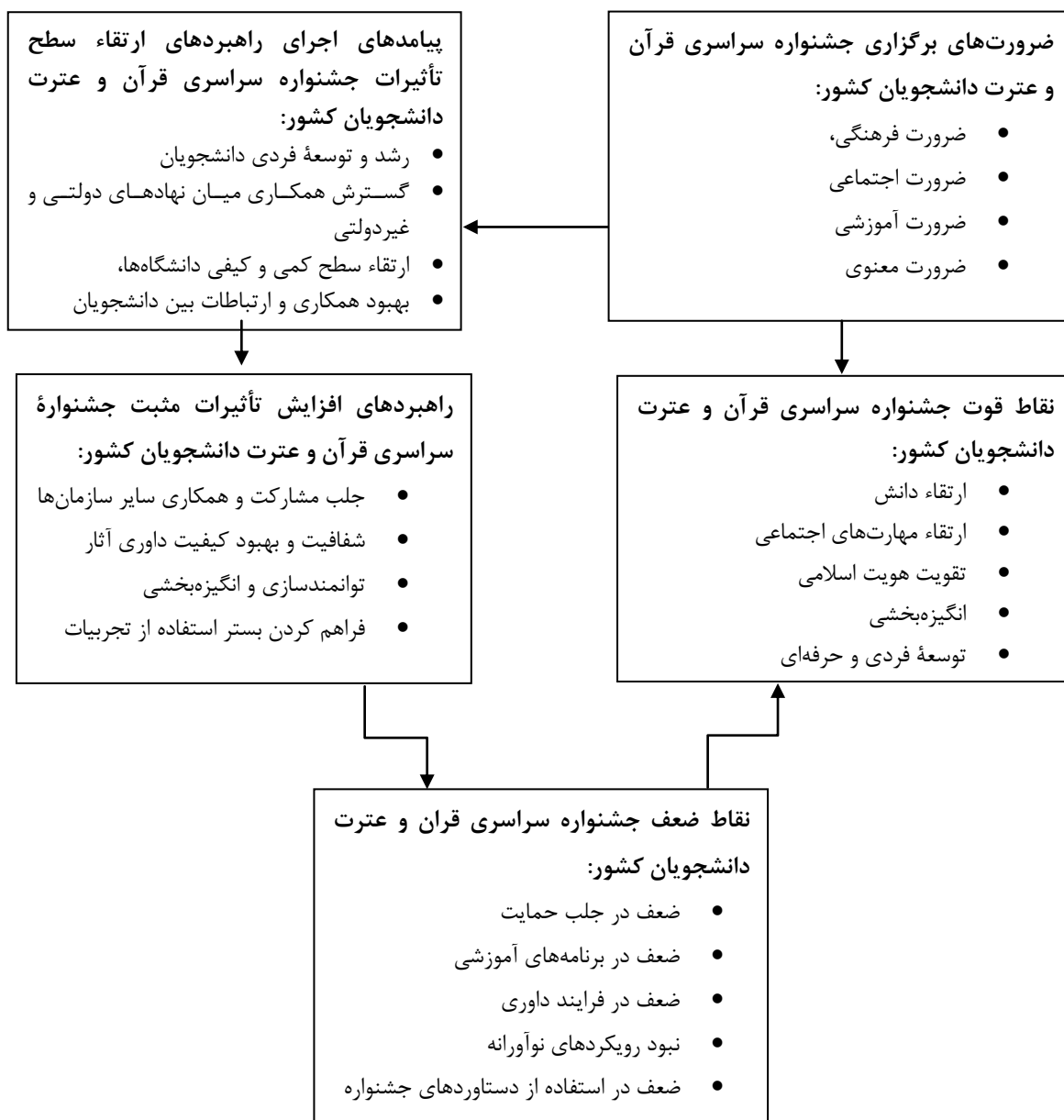
در مقابل، نقاط ضعف جشنواره نیز در پنج مقوله شامل ضعف در جلب حمایت، ضعف در برنامه‌های آموزشی، ضعف در فرآیند داوری، نبود رویکردهای نوآورانه و ضعف در استفاده از دستاوردهای جشنواره طبقه‌بندی شد که در مجموع ۲۷ زیرمقوله را شامل می‌شود. شرکت‌کنندگان اشاره کرده‌اند که «گاهی موضوعات و برنامه‌ها تکراری است و کمتر نوآوری می‌شود». مسئولان نیز بیان داشته‌اند که «پوشش جغرافیایی کامل محقق نشد؛ در بعضی مناطق کمترین میزان مشارکت را داشته‌ایم». و برگزارکنندگان معتقدند که «کمبود منابع مالی و انسانی گاهی باعث می‌شود برنامه‌ها در سطح مطلوبی اجرا نشوند».

در ادامه، راهبردهای افزایش تأثیرات مثبت جشنواره در چهار بعد جلب مشارکت و همکاری سایر سازمان‌ها، شفافیت و بهبود کیفیت داوری آثار، توانمندسازی و انگیزه‌بخشی و فراهم کردن بستر استفاده از تجربیات دسته‌بندی شد که در مجموع ۲۳ راهبرد را شامل می‌شود. شرکت‌کنندگان پیشنهاد کرده‌اند که «راه‌اندازی دوره‌های آموزشی قبل از جشنواره برای شناخت بهتر برنامه‌ها و شرکت مؤثرتر دانشجویان، می‌تواند تأثیرگذار باشد». مسئولان فرهنگی نیز «استفاده از شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی برای تبلیغات و جذب دانشجویان بیشتری به جشنواره» را یک راهبرد مناسب معرفی کردند. برگزارکنندگان نیز تأکید کردند که «همکاری بیشتر با اساتید و تشکلهای دانشجویی برای تشویق دانشجویان به شرکت در جشنواره، می‌تواند تأثیر مثبتی داشته باشد».

در نهایت، پیامدهای اجرای این راهبردها در چهار مقوله اصلی شامل رشد و توسعه فردی دانشجویان، گسترش همکاری میان نهادهای دولتی و غیردولتی، ارتقاء سطح کمی و کیفی دانشگاه‌ها و بهبود همکاری و ارتباطات بین دانشجویان دسته‌بندی شد که در مجموع ۱۹ زیرمقوله را تشکیل می‌دهند. شرکت‌کنندگان مشاهده کرده‌اند که «با اجرای راهبردهای مناسب، تعداد شرکت‌کنندگان در جشنواره افزایش یافته و گرایش بیشتری نسبت به فعالیت‌های قرآنی مشاهده شد». مسئولان فرهنگی نیز معتقدند که «پس از تقویت فرایند تبلیغات و آموزش، کیفیت شرکت‌کنندگان و آثار ارسالی بهتر شده و محتواهای عمیق‌تری را شاهد بودیم». برگزارکنندگان گزارش کردند که «ایجاد تعامل بیشتر با دانشگاه‌ها و تشکلهای، منجر به گسترش فرهنگ قرآن و عترت در محیط دانشگاه‌ها شد و جشنواره به یک رویداد فرهنگی مستمر تبدیل شد».

بنابراین، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که با برنامه‌ریزی دقیق و اجرای منسجم راهبردهای پیشنهادی، جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور می‌تواند به یک رویداد پویا، مؤثر و تأثیرگذار در توسعه فرهنگی، اجتماعی و معنوی دانشجویان کشور تبدیل شود و نقش مهمی در تحقق اهداف نظام آموزش عالی و فرهنگی کشور ایفا کند.

در پایان محقق به ترسیم مدل نهایی پژوهش پرداخت. ضرورت‌های برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور، نقاط قوت، نقاط ضعف، راهبردهای افزایش تأثیرات مثبت و پیامدهای اجرای راهبردهای مذکور در شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲. الگوی نهایی پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر، آسیب‌شناسی و بررسی جامع نقاط قوت و ضعف جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور به انجام گرفت. این تحقیق با ارائه یک چارچوب نظری و عملی از ضرورت‌ها، فرصت‌ها، چالش‌ها و راهبردهای ارتقای این رویداد فرهنگی-معنوی، زمینه درک بهتر از وضعیت موجود و شناسایی راهکارهای مناسب برای توسعه آن را فراهم کرده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که این جشنواره تنها به‌عنوان یک رویداد معنوی عمل نمی‌کند، بلکه کارکردی چندبعدی در توسعه فرهنگی، آموزشی، اجتماعی و شخصیتی دانشجویان دارد.

در ادامه، تحلیل ضرورت‌های برگزاری جشنواره منجر به شناسایی چهار حوزه اصلی شامل فرهنگی، اجتماعی،

آموزشی و معنوی شد که در مجموع ۳۳ زیرمقاله را دربر می‌گیرد. این ضرورت‌ها بیانگر آن است که جشنواره نه تنها به عنوان یک رویداد فرهنگی و معنوی، بلکه به عنوان یک ابزار آموزشی و اجتماعی نیز عمل می‌کند. این یافته با رویکردهای موجود در ادبیات پژوهشی داخلی همسو است. به عنوان مثال، کریمیان و صفایی اصل (۱۴۰۰) نیز تأکید کرده‌اند که برنامه‌های فرهنگی-تربیتی دانشگاه فرهنگیان نقش مؤثری در ارتقای دانش، مهارت‌های اجتماعی و هویت فرهنگی-معنوی دانشجویان دارند. همچنین، پژوهش حجازی (۱۴۰۰) در خصوص فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه فرهنگیان در دوران کرونا و پساکرونا، اهمیت محیط‌های انگیزشی و تعاملی را در افزایش مشارکت و همبستگی دانشجویی برجسته کرده است؛ بنابراین، یافته‌های این تحقیق ضمن هم‌راستایی با پژوهش‌های پیشین، می‌تواند الگوی مناسبی برای تحلیل و برنامه‌ریزی در حوزه فعالیت‌های فرهنگی دانشجویی باشد.

در ادامه، نقاط قوت جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور در پنج مقوله اصلی شامل ارتقای دانش، ارتقای مهارت‌های اجتماعی، تقویت هویت اسلامی، انگیزه‌بخشی و توسعه فردی و حرفه‌ای طبقه‌بندی شدند که در مجموع ۳۲ زیرمقاله را تشکیل دادند. این دسته‌بندی نشان می‌دهد که جشنواره نقش مهمی در توسعه فردی و اجتماعی دانشجویان ایفا می‌کند و آنان را برای ایفای نقش‌های فعال، تربیتی و هدایتی در جامعه آماده می‌سازد.

در مقابل، تحلیل نقاط ضعف جشنواره منجر به شناسایی ۲۷ مورد در پنج مقوله اصلی شامل ضعف در جلب حمایت، ضعف در برنامه‌های آموزشی، ضعف در فرآیند داوری، نبود رویکردهای نوآورانه و ضعف در استفاده از دستاوردهای جشنواره شد. این یافته‌ها برجسته می‌کنند که بخشی از چالش‌های جشنواره ریشه در نقص در برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌ها دارد و لزوم بازنگری در ساختار فرهنگی-سازمانی جشنواره را برجسته می‌کند. در همین راستا، یافته‌های پژوهش خسروی مراد و همکاران (۱۳۹۹) نیز به شناسایی آسیب‌های موجود در برنامه‌های آموزش قرآن، از جمله نواقص مربوط به اهداف، محتوا، امکانات، روش‌های تدریس و ارزشیابی پرداخته است. مقایسه این یافته‌ها با نتایج پژوهش حاضر بیان می‌کند که مشکلاتی مانند کمبود امکانات، فقدان رویکردهای نوآورانه و ضعف در فرآیند ارزشیابی در هر دو زمینه — برنامه‌های آموزش قرآن و جشنواره سراسری قرآن و عترت — به خوبی مشترک است و نشان‌دهنده وجود چالش‌های نظام‌مند و ساختاری در این حوزه است.

همچنین، نتایج دیگر پژوهش‌های داخلی از جمله عرفان‌منش (۱۴۰۱)، حجازی (۱۴۰۰)، آئینی (۱۳۹۹) و عارفی و همکاران (۱۳۹۲) نیز با یافته‌های این تحقیق هم‌سویی دارد. این پژوهش‌ها به‌طور مکرر بر ضعف در جلب مشارکت عمومی، کمبود برنامه‌های آموزشی مستمر، نبود رویکردهای خلاقانه و ناتوانی در بهره‌برداری مؤثر از نتایج فعالیت‌های فرهنگی تأکید کرده‌اند؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که چالش‌های شناسایی‌شده در جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور، انعکاسی از یک الگوی گسترده‌تر و متداول در برنامه‌های فرهنگی-آموزشی دینی در سطح کشور است که نیازمند اقدامات جامع و هماهنگ برای رفع این آسیب‌ها می‌باشد.

در ادامه، این تحقیق به ۲۳ راهبرد برای افزایش تأثیرات مثبت جشنواره دست یافت که در چهار بعد اصلی شامل جلب مشارکت و همکاری سایر سازمان‌ها، شفافیت و بهبود کیفیت داوری آثار، توانمندسازی و انگیزه‌بخشی و فراهم کردن بستر استفاده از تجربیات مقوله‌بندی شدند. اجرای این راهبردها می‌تواند به رشد و توسعه فردی دانشجویان، گسترش همکاری میان نهادهای دولتی و غیردولتی، ارتقای سطح کمی و کیفی دانشگاه‌ها، و بهبود همکاری و ارتباطات بین دانشجویان کمک کند. پژوهش حجازی (۱۴۰۰) نیز جلب مشارکت تمامی عناصر دانشگاهی، توسعه زیرساخت‌های فرهنگی، تنوع‌بخشی در برنامه‌ها و ایجاد انگیزه‌های لازم را از راهبردهای کلیدی در موفقیت برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاهی دانسته است که با یافته‌های این تحقیق هماهنگ است.

پیامدهای اجرای این راهبردها نیز در چهار مقوله اصلی شامل رشد و توسعه فردی دانشجویان، گسترش همکاری میان نهادهای دولتی و غیردولتی، ارتقای سطح کمی و کیفی دانشگاه‌ها، و بهبود همکاری و ارتباطات بین دانشجویان دسته‌بندی شدند که در مجموع ۱۹ زیرمقاله را تشکیل دادند. این یافته‌ها نشان می‌دهند که اجرای راهبردهای مناسب

می‌تواند به توسعه فردی دانشجویان، تقویت همکاری‌های بین‌نهادی، ارتقای کیفیت دانشگاه‌ها و گسترش فرهنگ قرآنی و عترتی در محیط دانشگاهی منجر شود. همچنین، این رویکرد می‌تواند به افزایش انس و الفت دانشجویان با قرآن و عترت، تقویت هویت اسلامی و انقلابی و ارتقای اخلاقی و ایمانی در بین دانشجویان کمک کند. با توجه به اهداف جشنواره که شامل ارتقای سطح فرهنگ قرآنی و اسلامی، ایجاد انس و الفت با قرآن و عترت و تشویق نخبگان دینی و قرآنی است، این راهبردها می‌توانند به تحقق این اهداف کمک کنند و در نهایت به توسعه پایدار فرهنگی و آموزشی در دانشگاه‌ها بیانجامد.

در این تحقیق، محدودیت‌های متعددی نیز در فرایند گردآوری داده‌ها، تحلیل یافته‌ها و تعمیم‌پذیری نتایج وجود داشت که شناسایی آن‌ها به درک دقیق‌تر از شرایط پژوهش کمک می‌کند. اولین محدودیت، محدود بودن نمونه‌گیری است؛ هرچند که از روش نمونه‌گیری گلوله برفی برای دسترسی به شرکت‌کنندگان مختلف استفاده شد، اما نمایندگی کامل از تمامی مناطق جغرافیایی و دانشگاه‌های کشور محقق نشد. این امر ممکن است بر قابلیت تعمیم یافته‌ها در سطح ملی تأثیر گذاشته باشد. محدودیت دوم، وابستگی به دیدگاه‌های ذی‌نفعان بود. از آنجاکه داده‌ها عمدتاً از طریق مصاحبه با شرکت‌کنندگان، مسئولان فرهنگی و برنامه‌ریزان جشنواره جمع‌آوری شدند، ممکن است تحت تأثیر تحلیل‌های ذهنی، دیدگاه‌های شخصی و یا سوگیری گزارش‌دهی قرار گرفته باشند. این موضوع می‌تواند بر شفافیت و اعتبار داده‌های کیفی تأثیر بگذارد.

در نهایت، این تحقیق نشان می‌دهد که با برنامه‌ریزی و اجرای مناسب، جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور می‌تواند به یک رویداد پویا و تأثیرگذار در توسعه فرهنگی و اجتماعی دانشجویان تبدیل شود؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که مسئولین و برنامه‌ریزان جشنواره به این راهبردها توجه کنند و با همکاری سایر سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی، تلاش کنند تا این جشنواره را به یک پلتفرم قدرتمند برای ارتقای سطح فرهنگی و آموزشی دانشجویان تبدیل کنند. با توجه به تنوع و پیچیدگی بالای یافته‌ها، برنامه‌ریزان دینی، فرهنگی و آموزشی بایستی در تعامل با یکدیگر و با تمهید ملزومات لازم، به مواجهه منطقی با این پدیده و بهبود برگزاری جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور بپردازند.

منابع

- آیین‌نامه جشنواره قرآن و عترت، (۱۴۰۱). معاونت فرهنگی دانشگاه فرهنگیان: تهران.
- آئینی، بخشعلی. (۱۳۹۹). سنجش رضایت‌مندی دانشجو معلمان از کیفیت برنامه‌های فرهنگی دانشگاه فرهنگیان استان کردستان. *پژوهش در آموزش معارف و تربیت اسلامی*، ۱۱(۱)، ۶۲-۴۱.
- بخشی جهرمی، علی؛ محمدی، زهرا؛ و امیری، مهدی. (۱۴۰۱). نوآوری در آموزش عالی: نقش دانشگاه در تربیت نیروی انسانی خلاق. *فصلنامه توسعه آموزش عالی*، ۱۵(۳)، ۶۲-۴۵.
- بخشی جهرمی، مسیح‌الله؛ کاووسی؛ اسمعیل؛ معظمی، مجتبی و حسین پور سعادت‌آبادی، جعفر (۱۴۰۱) تدوین الگوی توسعه فرهنگ کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی دوره یازدهم تابستان ۱۴۰۱* شماره ۲ (پیاپی ۳۱). ۵۲۳-۵۴۵.
- حجازی، اسد (۱۳۹۸) راهنمای کارورزی دانشجومعلمان تربیت‌معلم در کانادا، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه فرهنگیان.
- حجازی، اسد. (۱۴۰۰). آسیب‌شناسی فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه فرهنگیان استان تهران در دوران کرونا و پساکرونا؛ فرصت‌ها و تهدیدها. *نظریه و عمل در تربیت معلمان*، ۷(۱۲)، ۱-۲۶.
- حجازی، سید محمدحسین. (۱۴۰۰). بررسی عملکرد فعالیت‌های فرهنگی-اجتماعی دانشجویی در دانشگاه‌های کشور. مرکز پژوهش‌های دانشجویی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- حضرت آیت‌الله خامنه‌ای. (۱۳۹۱/۰۴/۰۴). بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم. برگرفته از لینک: <https://khl.ink/f/20076>

خسروی مراد، لیلا، جعفری فر، زهره و فیضی، زهرا. (۱۳۹۹). آسیب‌شناسی برنامه‌های آموزش قرآن در مدارس ابتدایی از نگاه متخصصان. علوم تربیتی از دیدگاه اسلام، ۸(۱۵)، ۹۷-۱۲۱.

سند دانشگاه اسلامی. (۱۳۹۲). چشم‌انداز نظام فرهنگی دانشگاه‌های کشور. تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

سند دانشگاه اسلامی. (۱۳۹۲). مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی. شماره ابلاغیه: ۹۲/۴۹۵۰/دش.

عارفی، حسین؛ قاسمی، مرتضی؛ و نصیری، الهام. (۱۳۹۲). نقش برنامه‌های فرهنگی دانشگاه در رشد فردی و اجتماعی دانشجویان. پژوهشنامه فرهنگی دانشگاه، ۷(۲)، ۱۱۱-۱۲۶

عارفی، محبوبه، قهرمانی، محمد، ابوالقاسمی، محمود، و خرسندی یامچی، اکبر. (۱۳۹۲). اثربخشی فعالیت‌های فوق‌برنامه دانشگاه شهید بهشتی. مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، ۶(۱)، ۷۳-۴۸.

عارفی، محبوبه؛ قهرمانی، محمد؛ ابوالقاسمی، محمود و خرسندی یامچی، اکبر (۱۳۹۲). اثربخشی فعالیت‌های فوق‌برنامه دانشگاه شهید بهشتی. مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، ۶(۱)، ۷۳-۴۸.

کریمیان، حسین، و صفایی اصل، محسن. (۱۴۰۰). ارزیابی میزان اثربخشی برنامه‌های فرهنگی - تربیتی دانشگاه فرهنگیان. مطالعات سیاست‌گذاری تربیت‌معلم (پژوهش در تربیت‌معلم سابق)، ۴(۲)، ۸۴-۶۱.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. (۱۴۰۱). آیین‌نامه جشنواره سراسری قرآن و عترت دانشجویان کشور. تهران: معاونت فرهنگی و اجتماعی.

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher (Eds.), *APA handbook of research methods in psychology*, Vol. 2. Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological (pp. 57-71). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13620-004>
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). London: SAGE.
- Fazel A, Harandi A, & Farahani F (2016). Students' empowerment model: An approach to the establishment of gen-3 and 4 universities. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 3(11): 83-92 <http://www.science-gate.com/IJAAS/V3I11/Fazel.html>
- Holloway, I., & Wheeler, S. (2010). *Qualitative research in nursing and healthcare* (3rd ed). West Sussex: Wiley-Blackwell Publishing.
- Kiger, M. E., & Varpio, L. (2020). Thematic analysis of qualitative data: AMEE Guide No. 131. *Medical Teacher*, 42(8), 846-854. <https://doi.org/10.1080/0142159X.2020.1755030>
- Naeem, M., Ozuem, W., Howell, K., & Ranfagni, S. (2023). A Step-by-Step Process of Thematic Analysis to Develop a Conceptual Model in Qualitative Research. *International Journal of Qualitative Methods*, 22. <https://doi.org/10.1177/16094069231205789>
- Olsen, James; Smith, John; and Lang, Elizabeth. (2018). *Cultural Policies and Organizational Effectiveness: A Global Perspective*. New York: Oxford University Press.
- Olson, E. M., Slater, S. F., Hult, G. T. M., & Olson, K. M. (2018). The application of human resource management policies within the marketing organization: The impact on business and marketing strategy implementation. *Industrial Marketing Management*, 69, 62-73. <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2018.01.029>